

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота магістра

з теми

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО
ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ**

Виконала: студентка II курсу групи Ger1-M18z
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)
за освітньою програмою Німецька мова і зарубіжна література,
додаткова спеціальність 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)

Зайшлюк Ярина Олександрівна

Керівник:

Боднарчук Т.В., кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької мови

Рецензент:

Марчишина А.А., доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Кам'янець-Подільський – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	
1.1 Тракткування понять «технології», «технології навчання» та «педагогічні технології» у науковій літературі.....	7
1.2 Розкриття сутності понять «методи» і «прийоми» навчання.....	16
1.3. Зміст, цілі та структура особистісно-орієнтованих технологій навчання.....	24
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ	
2.1 Особливості вивчення іноземної мови у старших класах шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови.....	30
2.2 Особливості навчання іноземної мови у профільних навчальних зкладах.....	35
2.3 Навчання другої іноземної мови у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів.....	41
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ	
3.1 Диференційований підхід до вивчення іноземної мови.....	45
3.2 Використання ігрових методів на уроці іноземної мови у старшій школі.....	58
3.3 Застосування інтерактивних методів та прийомів навчання.....	64
3.4 Проектне навчання на уроках іноземної мови у старшій школі.....	69
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКОК А	89

ВСТУП

Стрімкі цивілізаційні зміни, що відбуваються в світі з другої половини ХХ століття, пов'язані з формуванням постіндустріального суспільства, якому потрібний новий тип особистості – цілеспрямованої, ефективної, відповідальної, успішної, активної. У законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», у «Національній доктрині розвитку освіти наголошується, що модернізація освіти в Україні має бути спрямована на її гуманізацію, зростання інтелектуального, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства, забезпечення реальної підготовки особистості до життя та професійної діяльності на основі сучасних підходів, збереження кращих національних традицій з урахуванням тенденцій євроінтеграції та глобалізаційних процесів.

Крім того, вихід України у європейський та світовий простори, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії вимагають радикальних змін у галузі навчання іноземних мов, статус яких у нашій країні постійно зростає. Іноземна мова є важливим засобом міжкультурного спілкування, вона сприяє вербальному взаєморозумінню між представниками різних країн та культур, дозволяє вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається, бути конкурентоспроможними на світовому ринку праці. Відомо, що здатність зрозуміти представника іншої культури залежить не тільки від правильного використання мовних одиниць, але й від особливих умінь розуміти норми його культури, у тому числі мовленнєвої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування. Це зобов'язує розглядати іноземну мову не лише як засіб міжкультурного спілкування, але і як своєрідний інструмент пізнання іншої культури та пропаганди власної, що сприяє духовному взаємозбагаченню, підвищує роль гуманітарної освіти.

Важливим успіхом вивчення німецької мови є розуміння того, що мова найкраще засвоюється тоді, коли учням пропонується індивідуальна методична увага й участь, які ґрунтуються на аналізі особистісних навчальних потреб і відповідальності, забезпечення навчального процесу видами та типами діяльності, що сприяють використанню мови. Основною метою навчання

німецької мови є формування в учнів комунікативної компетенції, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, а також використання сучасних методів та технологій навчання. Тому вважаємо тему нашого дослідження **актуальною** для методики викладання німецької мови у старшій школі.

Метою роботи є виявити можливості використання особистісно орієнтованих технологій навчання на уроках іноземної мови у старшій школі.

Відповідно до поставленої мети у роботі слід вирішити такі **завдання**:

- уточнити зміст ключових понять дослідження «технологія», «особистісно орієнтовані технології», «методи навчання», «прийоми навчання»;
- розглянути особливості навчання німецької мови на старшому етапі як першої та другої іноземної;
- проаналізувати суть та особливості диференційованого підходу до вивчення іноземної мови;
- розкрити можливості використання особистісно орієнтованих технологій на уроках іноземної мови у старших класах загальноосвітньої школи.

Об'єктом дослідження є особистісно орієнтовані технології навчання іноземної мови, які присутні в світовій освітній практиці.

Предметом дослідження є можливості використання особистісно орієнтованих технологій на уроках іноземної мови у старших класах загальноосвітньої школи на прикладі ігрових, інтерактивних та проектних методів навчання.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної у роботі мети та розв'язання поставлених завдань застосовували такі методи дослідження як відбір, аналіз, систематизація та узагальнення методичної, педагогічної, довідкової літератури, підручників, праць зарубіжних та вітчизняних науковців.

Практична цінність роботи полягає у тому, що дані дослідження можуть використовуватися у практиці викладання методики навчання німецької мови

та у практичному використанні особистісно орієнтованих технологій навчання на уроках іноземної мови у старшій школі під час професійної діяльності.

Апробація роботи. Основні положення магістерського дослідження обговорювалися на таких наукових конференціях: III Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й іноваційні технології навчання» (Кам'янець-Подільський, 21-22 березня 2019 року); I Всеукраїнська наукова конференція «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 10 квітня 2019 року); наукова конференція студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи в 2018 році (Кам'янець-Подільський, 12 квітня 2019 року); I Міжнародна науково-практична конференція «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти» (Кам'янець-Подільський, 20-21 листопада 2019 року)

Публікації. Результати дослідження висвітлені у 2 статтях:

1. **Старенька Я. О.** Педагогічні технології в особистісно орієнтованому навчанні. *Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи* : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 10 квітня 2019 р. / редкол. Т.В. Калинюк (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. С. 207-210.

2. **Зайшлюк Я.О.** Особливості застосування особистісно орієнтованого навчання на уроках німецької мови у старшій школі. *Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти* : збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 20-21 листопада 2019 р. / редкол. Т. В. Калинюк (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. С. 173-176.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, де визначені актуальність, мета та завдання, об'єкт і предмет, методи та практична цінність

дослідження; з трьох розділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи – 92 сторінок, з них основного тексту – 89 сторінок.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження було виявлено можливості використання особистісно орієнтованих технологій навчання на уроках іноземної мови у старшій школі.

Щодо першого завдання – уточнити зміст ключових понять дослідження «технологія», «особистісно орієнтовані технології», «методи навчання», «прийоми навчання», то виявлено, що у довідковій літературі поняття «технологія» подається як сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності, мистецтві. У педагогічних джерелах можна побачити різні назви технологій: «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання», «технології виховання» та ін. Деякі дослідники вважають, що це синонімічні поняття і взаємозамінюють їх одне одним. Ігші притримуються думки, що поняття «освітня технологія» (технологія у галузі освіти) ширше, ніж поняття «педагогічна технологія», оскільки освіта передбачає, окрім педагогічних, ще й різноманітні соціальні, соціально-політичні, управлінські, культурологічні, психолого-педагогічні, медико-педагогічні, економічні та інші суміжні аспекти. Педагогіка традиційно охоплює навчання і виховання, а освіта – ще й розвиток. Проаналізувавши трактування понять «педагогічна технологія» та «технологія навчання», ми прийшли до висновку, що досить часто у наукових джерелах ці поняття вживаються як синонімічні. Ми також будемо притримуватися цієї думки у нашій роботі.

В результаті аналізу наукових джерел виявлено, що педагогічна технологія – це досить містке поняття, яке науковці розглядають як засіб навчання (інструментарій), спосіб виконання навчальних завдань (оптимальний спосіб діяльності), науковий напрям (галузь знань) і як багатовимірне поняття (процес). Тобто, узагальнено можна стверджувати, що це жорсткий алгоритм прийомів, методів, технік навчання, який гарантує досягнення мети.

Щодо особистісно орієнтованих технологій навчання, то основна їх функція полягає у забезпеченні особистісного розвитку кожного суб'єкта навчального процесу, наполягаючи на визнанні за учнями права на

самовизначення та самореалізацію в процесі пізнання через оволодіння власними способами навчальної роботи.

Під поняттям «метод» у науково-педагогічній літературі традиційно вважають систему послідовних дій учителя та учня, які спрямовані на досягнення навчально-виховних цілей. Як складові елементи методу навчання виступають прийоми навчання, тобто окремі операції, розумові або практичні дії вчителя або учнів, які спрямовані на засвоєння навчального матеріалу.

Розглянути особливості навчання німецької мови на старшому етапі як першої та другої іноземної було другим завданням нашого дослідження. Виявлено, що особливістю вивчення іноземних мов у старшій школі є врахування індивідуальних та психологічних особливостей розвитку особистості старшокласника, який поєднує риси підлітка та дорослої людини. У старшокласників спостерігається синтез відносно високої абстрактно-логічної форми мислення та висхідної тенденції до регуляції власної та чужої поведінки. Такий синтез детермінує появу в аналітичній діяльності старшокласника критичних рис, причинного пояснення явищ, прагнення до обговорення проблем, які їх хвилюють, тощо. Отже, підтверджується висновок про те, що способом організації предметного змісту спілкування в старших класах має бути проблема. Крім того, особистість старшокласника спрямована на майбутню професійну діяльність, що сприяє розвитку професійних інтересів, прагненню до засвоєння інформації про об'єкт їх підвищеного інтересу тощо. Тому виникає необхідність у виділенні, в межах позамовного компонента, окремої сфери спілкування, в якій предметний зміст спілкування адекватно відображав би професійний напрямок розвитку особистості старшокласника.

Різноманітність інтересів, формування профорієнтації роблять необхідним подальше посилення індивідуалізації навчання іноземних мов. Підвищення ж почуття відповідальності, свідомого ставлення до навчання відкриває великі можливості для організації самостійної роботи, для стимулювання потреби у самоосвіті.

Виявлено також, що вивчення іноземної мови у старшій школі може відбуватися у класах з поглибленим вивченням іноземної мови, де низка предметів викладаються у білінгвальному режимі і забезпечується досягнення рівня B2; або у профільних класах, по закінченні яких випускник повинен досягти рівня володіння першою іноземною мовою B1.

Третім завданням нашого дослідження було проаналізувати суть та особливості диференційованого підходу до вивчення іноземної мови.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що одним із ключових напрямів реформування шкільної освіти є диференціація навчання, тобто такий навчально-виховний процес, для якого характерним є врахування індивідуальних особливостей учнів, їх глибоке вивчення, виокремлення на цій основі типологічних груп і організація їхньої діяльності за допомогою різних методів і прийомів. Диференціація навчання є засобом втілення індивідуалізації і означає перехід дитини на власні план та програму розвитку. Вона дає можливість кожному учневі визначитись у власних інтересах і нахилах, робить процес навчання більш комфортним, адаптуючи його до індивідуальних особливостей і потреб школярів, дає змогу їм успішно засвоювати зміст освіти, необхідний для повноцінної життєдіяльності та самореалізації у суспільстві. Дослідники розрізняють внутрішню і рівневу диференціацію – за рівнем розвитку учнів, а також зовнішню та профільну диференціацію – за змістом освіти. Рівнева – це диференціація за здібностями та успішністю у навчанні. Профільна – за інтересами та пізнавальними нахилами до майбутньої професії. Різниця між внутрішньою і рівневою диференціацією полягає в тому, що суть внутрішньої диференціації – у пошуках прийомів і способів навчання, які б, враховуючи індивідуальні особливості учнів, сприяли однаково рівню опанування програмним матеріалом усіма учнями. Натомість рівнева диференціація передбачає засвоєння учнями навчального матеріалу на різних рівнях, хоча навчання відбувається за однією програмою. Все залежить від здібностей, бажань та інтересів учнів. Навчаючись в одному звичайному класі, школярі для засвоєння знань отримують завдання різних рівнів складності й

користуються різною мірою допомоги вчителя. У роботі наведено різні види завдань, які передбачають диференційований підхід до вивчення іноземної мови.

Щодо останнього завдання магістерського дослідження - розкрити можливості використання особистісно орієнтованих технологій на уроках іноземної мови у старших класах загальноосвітньої школи, то у роботі ми спробували це зробити на прикладі ігрових, інтерактивних та проектних методів навчання. Аналіз наукових джерел свідчить, що науковці до особистісно орієнтованих технологій відносять ігрові та інтерактивні методи навчання, а також методи проектів. На старшому етапі навчання особлива роль відводиться рольовій та / або діловій грі. На сучасному етапі ідея використання рольової поведінки отримала теоретичне обґрунтування зі сторони розробленої соціологами та психологами «теорії ролей». Прихильники цієї теорії вважають, що зв'язок особистості з навколишнім середовищем проявляється у тому, що особистість виконує декілька соціальних ролей: наприклад, в сім'ї – роль дитини, у школі – роль учня, тощо. Поняття соціальної ролі є, таким чином, елементом суспільних відносин і навколишнє середовище виступає по відношенню до людини як первинна соціалізація. Саме у ній дитина засвоює соціальний досвід, зафіксований у мові.

Наприклад, при вивченні теми «Німецькомовні країни» учням пропонується на початку вивчення теми придумати собі «героїв», тобто персонажів, які проживають у різних містах, різні за віком та професією тощо і на уроці, наприклад, повідомляти про своє «рідне» місто уже з точки зору «корінного жителя» цього міста тощо.

Щодо інтерактивних методів навчання, то встановлено, що дослідники розрізняють інтерактивні технології кооперативного навчання: робота в парах («один проти одного», «один-вдвох-всі разом», «думати, працювати в парі, обмінятися думками»); ротаційні (змінювані) трійки; «два-чотири-всі разом»; карусель; робота в малих групах («діалог», «синтез думок», «спільний проект», «пошук інформації», «коло ідей» (або «Раунд Робін», або «кругова система»);

акваріум; колективно-групового навчання: обговорення проблеми в загальному колі; «мікрофон»; «незакінчені речення»; «мозковий штурм»; «навчаючи – учусь» (або «кожен учить кожного», або «Броунівський рух»); «ажурна пилка» («Мозаїка»); аналіз ситуації (case – метод); вирішення проблем; «дерево рішень»; технології ситуативного моделювання: симуляції або імітаційні ігри; спрощене судове слухання; громадські слухання; розігрування ситуацій за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація») та технології опрацювання дискусійних питань: метод ПРЕС; «займи позицію»; «зміни позицію»; «неперервна шкала думок» («Континуум», «Нескінченний ланцюжок»); дискусія; дискусія в стилі телевізійного ток-шоу; оцінювальна дискусія; дебати.

Під час проходження педагогічної практики у старших класах досить ефективним виявився такий вид роботи при вивченні теми «Freizeitaktivitäten» мозковий штурм – метод опитування, за якого приймаються будь-які відповіді учасників щодо обговорюваної теми. Для обговорення учням було запропоновано висловити свої думки щодо переваг та недоліків користування соціальними мережами.

Метод проектів – педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти). Активне включення учнів у зміст тих або інших проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі. Метод проектів дозволяє учням проявити самостійність у виборі джерел інформації, способу її викладу і презентації. Проектна методика дозволяє індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проекту, що, поза сумнівом, сприяє підвищеній мотиваційній активності учня. Він сам обирає об'єкт дослідження, сам для себе вирішує: чи обмежитися підручником з німецької мови, чи звернутися до додаткових джерел інформації. У роботі наведено приклади використання методу проектів у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, при вивченні теми «Mensch und Umwelt» в 11 класі можна

запропонувати учням проект під назвою «Unsere Erde ist in der Gefahr. Was machst du, um der Umwelt zu helfen?». Доцільність використання проектної методики у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів пояснюється тим, що її сутність є особистісно орієнтованою, тобто, відповідає основним психологічним особливостям старшокласників, їхнім мотивам і потребам та дозволяє найповніше розкрити особистість учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абасов З. А. Ученик как субъект педагогической технологии. *Школьные технологии*. 2001. № 2. С. 39–44.
2. Айламазьян А. М. Актуальні методи виховання і навчання: ділова гра : учеб. пособ. Москва : МДУ, 2005. 56 с.
3. Андреева Г. М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. Москва.: Аспект Пресс, 2001. 363 с.
4. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения: общедидактический аспект. Москва : Педагогика, 1977. 254 с.
5. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологию Москва : Педагогика, 1989. 192 с.
6. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ : Атіка, 2009. 684 с.
7. Болдырев Н.Н. Лингвистические основы коммуникативных методов обучения иностранному языку / Н.Н. Болдырев // Иностр. языки в школе. – 1998. – № 3. – С.10 - 16.
8. Бугайов О. І. Диференціація навчання в сучасній середній школі. *Радянська школа*. 1991. № 8. С. 7–16.
9. Будакова В. М., Єршова А. П. Я иду на урок: хрестоматия игровых приёмов обучения. Москва : Изд-во «Первое сентября», 2000. 224 с.

10. Вайсбурд М. Л. Типология учебно-речевых ситуаций. *Психолого-педагогические проблемы обучения иностранным языкам*. М.: МГУ, 1981. С. 81–90.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
12. Венгер Л. А. Гра як вид діяльності. *Зап. псих.* 2008. № 3. С 21 – 25.
13. Выготский Л. С. Избранные психологические исследования. Москва : Педагогика, 1956. 504 с.
14. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва : НМЦ СПО, 1999. 538 с.
15. Выбор методов обучения в средней школе / под ред. Ю. К. Бабанского. Москва : Педагогика, 1981. 176 с.
16. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
17. Грицай Н. Б. Сучасні технології навчання у методичній підготовці майбутніх учителів біології. *Педагогічні науки*. 2016. Вип. 30. С. 40–48
18. Гузеев В. В. Познавательная самостоятельность учащихся и развитие образовательной технологии. Москва: НИИ школьных технологий, 2004. 128 с.
19. Гуревич Р. С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах. Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2008. 410 с.
20. Основи сучасної педагогіки/ Т. О. Дмитренко, ті ін. Херсон : Вишемирський В. С., 2016. 461 с.
21. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
22. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авторукладач Н. П. Наволокова. Харків : Вид група „Основа”, 2011. 176 с.
23. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2001. 192 с.

24. Калмыкова З. И. Психологические принципы развивающего обучения. Москва : Знание, 1979. 48 с.
25. Киричук Т. В. Особистісно орієнтований підхід до дитини в освітньому просторі ДНЗ. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 4. С. 28–32.
26. Кожевникова А. В. Формування готовності майбутнього вчителя до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2014. 20 с.
27. Використання інтерактивних методів навчання / О. М. Ковальова та ін. 2016. URL: <http://www.refs.in.ua/m-kochubej-o-a-vikoristannya-interaktivnih-metodiv-navchannya.html>.
28. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа». *Міністерство освіти і науки України*: веб-сайт. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>.
29. Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі веб-сайт. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
30. Косогова О.О. Метод проектів у практиці сучасної школи / О.О. Косогова. Харків. «Ранок», 2011. 144 с.
31. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Пед. думка, 2009. 520 с.
32. Кримський С. Б. Проект і проектування в сучасній цивілізації *Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати*: Практико-орієнтований збірник. / Науковий керівник і редактор І.Г. Єрмаков. Київ: «Департамент», 2003. С.6-15.
33. Лозова В. І., Тропко Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник. Харків: «ОВС», 2002. 400 с.
34. Мартинова І. Упровадження інноваційних педагогічних технологій як засіб розвитку творчого потенціалу педагога / І. Мартинова. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 4. С. 18–22.

- 35.Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б. та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
- 36.Морева Н. А. Технологии профессионального образования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2005. 432 с.
- 37.Ніколаєнко С. М. Якість вищої освіти в Україні: погляд в майбутнє. *Вища школа*. 2006. № 2. С. 3–22.
- 38.Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : «Просвіта», 2000. 365 с.
- 39.Орлов В. И. Дидактический метод и педагогическая технология. *Школьные технологии*. 2009. № 6. С. 54–63.
- 40.Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
- 41.Осмоловская И. М. Дифференциация процесса обучения в современной школе: учеб, пособ. Москва : Из-во Моек, психол.-соц. ин-та ; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2004. 176 с.
- 42.Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. Київ : Пед. думка, 2001. 514 с.
- 43.Педагогика: учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. Москва : Школа-Пресс, 2000. 512 с.
- 44.Педагогика: педагогические теории, системы, технологии : учеб. для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / С. А. Смирнов и др.; под ред. С. А. Смирнова. Москва : Издательский центр «Академия», 2000. – 512 с.
- 45.Перевозный А. В. Дифференциация школьного образования: существенные характеристики и структура. *Школьные технологии*. 2007. № 2. С. 49.
- 46.Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ : А. С. К., 2002. 255 с.

- 47.Поніманська Т. І. Виховання людяності: технологічний аспект. *Дошкільне виховання*. 2008. № 4. С. 3–5.
- 48.Поніманська Т., Павлюк Т. Умови застосування комп'ютера в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 32. С. 90–95.
- 49.Професійна освіта: словник / укладач С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
- 50.Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання. Львів: Вид-во “Сполом”, 2000. 421 с.
- 51.Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес: теорія і практика* : зб. наук. пр. 2006. Вип. 2. С. 127–131.
- 52.Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2-х т. Т. 1. Москва : Народное образование, 2005. 556 с.
- 53.Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособ. Москва : Народ, образование, 1998. 256 с.
- 54.Современные образовательные технологии: учеб. пособ. / под. ред. Н. В. Бордовской. Москва, 2011. 432 с.
- 55.Стрельніков В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
- 56.Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: Підручник / О. Пометун, Л. Пироженко– К., 2004. – 192 с
- 57.Унт И. З. Индивидуализация и дифференциация обучения. Москва : Педагогика, 1990. 192 с.
- 58.Фрейре П. Педагогіка пригноблених. Київ : 2003. 168 с.
- 59.Borisko N. Professionalisierung des fremdsprachlichen Deutschunterrichts bei der Deutschlehrausbildung in der Ukraine // Sprachpraxis der DaF- und Germanistikstudiengänge im europäischen Hochschulraum / Hiltraud

CasperHehne und Annegret Middeke (Hg.) – Göttingen : Universitätsdrucke
Göttingen, 2009. – S. 59–68.

60. Brown J. D. Principles of Language Learning and Teaching. – Prentice Hall,
1987. – 285 p.